

A Szegedért Alapítvány díjazottjai

• **A művészeti kuratórium díjazottja:**

Berdál Valéria

A világ minden nyelvén elmondták, sokkal tartoznak neki. (Fotó: Miskolczy Róbert)

A Szegedi Nemzeti Színház magánénekes 1955-től 1980-ig; ének-mester két évtizedig, 1996. december 31-én vonult nyugdíjba főiskolai docensként. A szegedi opera aranykorának ünnepe csillaga volt, végigénekelte az operadalom majd mindegyik lírai szoprán szerepét. Különösen sikeres ének-mester: világsztárok karrierjét indította el, énekesek és tanárok generációit nevelte.

Emlékezetes televíziós portrét készített róla Vitray Tamás; az elektronikus közvetítőeszközön is „átjött” a művész összetéveszthetetlen egyénisége: kedvessége, érzékenysége, empátiája; egész környezetére, családjára, kollégáira, tanítványaira sugárzó, kifogyhatatlan szeretete és türelme. És valami nehezen körülírható „életokosság”, az a képesség, amellyel az ilyen személyiségek az élet örömeit és súlyos dolgait

egyaránt – emberként viselik. A Hoffmann meséiben debütált 1955-ben, Antónia szerepében. Az irodalom nagy lírai szoprán szerepei – Mimi, Micaela, Gilda – viszonylag gyorsan a repertoárjába kerültek, a második Vaszly-korszakban a színház ünnepelt, vezető énekesé lett. Szép volt. Nem csoda, hogy primadonnaszerepeiben is imádták a közönség. Nemigen értették rajongói, de tántoríthatatlan volt: 1978-ban – Vántus István Aranykoporsójának Titanilla szerepében – elbúcsúzott a színpadtól. Alighanem akkor már mindent tudott, amit aztán pedagógusként önzetlenül átadott. De nem egyszerűen szakmai tudás volt ez, hanem az emberé, arról, hogy becsüljünk másokat, mert magunkat is csak akkor lehet.

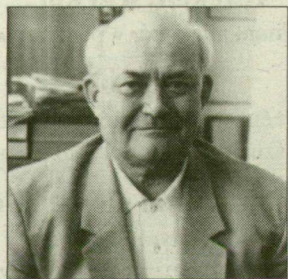
Azóta Berdál Valériáról leghíresebb tanítványai alighanem a világ minden nyelvén elmondták már: sokkal tartoznak neki. Tokody Ilona, Komlósi Ildikó, Temesi Mária, Batori Éva, Miklósa Erika, Tas Ildikó, Felber Gabriella, Frankó Tünde. Impozáns névsor, és korántsem teljes. A tanítványai voltak. Kevés ének-mester könyvelhet ilyen sikerszeriát. A világsztár Tokody Ilona arca mindig ellágyul, valahányszor „Valikáról” beszél (mellesleg nem hiszem, hogy akad kifertúja, amelyben ne emlegette volna). „Annyira törődött velünk, annyira tudott bennünket és a szakmát! És éreztük, hogy szeret.”

S. E.

• **A tudományos kuratórium díjazottja:**

Ferenczy Lajos

Egyetemi tanulmányait Szegeden végezte, 1953-ban szerzett diplomát biológia-kémia szakon. Már diákéveiben dolgozott a JATE Növényteni Tanszékén, 1953-ban a Növényélettani Tanszék munkatársa lett. 1972-től a Mikrobiológiai Tanszék vezetője. Fő kutatási területe: genetikai információátvitel mikroorganizmusokban. Több mikrobiológiai szakkönyvet írt illetve szerkesztett. 1987-ben lett akadémikus, 1990-ben pedig tagjai közé választotta az Európai Akadémia.

„Annak, aki oktat, kutatnia is kell!” (Fotó: Gyenes Kálmán)

dusz-képzésben a molekuláris és a sejtbológia területén a legnagyobb a PhD ösztöndíjasok száma.

Dr. Ferenczy Lajos professzor az irányító-szervező munka mellett ma is tanít és napi öt-hat órát tölt laboratóriumban. Hitvallása: „Aki oktat és azt jól akarja csinálni, annak kutatnia is kell, különben hogyan tudná átadni a mindig változó tudomány új-donságait?” Különösen igaz ez a molekuláris biológiában, amelyet a 21. század tudományának is neveznek. A tudós pihentető elfoglaltságai a megszeretett városhoz, Szegedhez kötődnek. Ha régi képeslapokra van szükség valamely helytörténeti kiállítás-hoz, a muzeológusok tudják: hozzá fordulhatnak. Különleges, ritka térképeket is gyűjt, s a „mesterség címereit”, a régi mikroszkópokat. Ásvány- és kőzetgyűjteményének igen megbecsült darabja a Dömötör-torony egyik eredeti téglájából csiszolt koc-kar...
E. S.

Ünnepi gálaest a színházban

Immár hagyományosan minden év tavaszán dönt arról a Szegedért Alapítvány, hogy a sok kiváló jelölt közül kiket részesít elismerésben sok éves, a városért végzett munkájáért. Az idén – amint arról már beszámoltunk – az alapítvány fődíjasa Tóth Béla író, művelődéstörténész, a Somogyi-könyvtár nyugalmazott igazgatója lett. A művészeti kuratórium díját Berdál Valéria, a Szegedi Nemzeti Színház magánénekesé nyerte el. A

tudományos kuratórium díját Ferenczy Lajos akadémikus, a JATE tanszékvezető egyetemi tanára kapta, míg a társadalmi-állampolgári kuratórium díjazottja dr. Keszthelyi Béla nyugalmazott megyei szakfőgyógyász, a Concordia Populorum nemzetközi lovagrend dél-magyarországi prefektusa lett. A díjakat ma este 7 órakor ünnepi gálaest keretében nyújtják át a kitüntetetteknek a Szegedi Nemzeti Színházban.

• **Tóth Béla a Szegedért Alapítvány fődíjasa**

Aki a „kis vitézségit” választotta

„Amit én készülok összeállítani, az a fűszer, a szegedi nép által mesélt anekdoták.” (Fotó: Miskolczy Róbert)

Tóth Béla idén hetvenharmadik éves. És egy fiatal ember szellemi mozgékonyásával tervezi a jövőt, a könyveket, amelyeket ki kell adni. Író, művelődéstörténész, 35 évén keresztül a Somogyi-könyvtár igazgatója volt. Amikor azt kérdezzük, készül-e újabb könyvvvel, azt mondja, könyv az mindig készül. Amikor a magyar kultúráról és a közéletéről esik szó, gondolkodás nélkül kemény véleményt mond mindenféle politikáról, mely nem a köz javára van. Amikor Erdély esik szóba, azzal büszkélkedik, ő látta azt, amit akkor kevesen, a szegedi Rózsa Sándor sírját Szamosújvárról. Történetek, anekdoták egymás után. A Szegedért Alapítvány idei fődíjasától, akinek, ahogyan ő mondja, minden kijárt már, a fenéken billentéstől a kitüntetésig.

• **Hogyan fogadta a kitüntetés hírért?**

– Túl vagyok a hetvenedik évemen, úgyhogy edzett ember vagyok, sok mindenben volt már részem. Rossz molnár az, aki arra panaszkodik, hogy mindig lisztes a ruhája. Az én szakmám is olyan volt az utóbbi évtizedekben, hogy a kitüntetéssel a hátsó fertályon billentéstől minden járt vele. Tudtam, hogy így van és nem is panaszkodhatom, mert soha nem vártam el semmit. Egész életemben optimista emberként éltem, soha nem vártam azt, hogy a hivatásom miatt valamiféle glória kerül majd a fejem fölé. Ezért is esik

most nagyon jól a kitüntetés, mert elég aktívnak érzem magam ahhoz, hogy az eddigi munkámat folytathassam.

• **Hogyan érzi, ki kapta a díjat? Tóth Béla, aki 35 évén keresztül a Somogyi-könyvtár igazgatója volt? Tóth Béla, az író, a művelődéstörténész? Avagy az életmű?**

– Ezeket magam sem tudom különválasztani. Az életművem pedig majd akkor lehet elszámolni, ha kimondták az áment fölöttem... Van, akitől hatvanéves korában életmű címen minden (még a mosócédluját is) megjelentetnek. Én nem ilyen vagyok. Igaz, nem is olyan időkben élünk, hogy az embernek csak úgy kínálják a megjelenési lehetőséget. Egyébként ehhez hozzá vagyok szokva, mert én az „átkosban” sem szerződtem soha előre, előbb mindig befejezem a munkám, s csak aztán kóstoltattam meg a kiadókkal. Az más kérdés, hogy nem mindig a legtöbb szerencsével. Volt olyan könyvem, amelyik sikeres lett, de előtte a kiadók sorban adták vissza...

• **Melyik volt ez?**

– A Janicsárok is például, amelyikért az első József Attila-díjat, a „kis vitézségit” adták. Merthogy itt vidéken csak ilyen kis vitézségi pitykék jártak, a nagyok nem. Ezt nem panaszképpen mondom, csak megállapítom a tény.

• **Soha nem jutott eszébe uthagyni Szegedet? Egy „nagyobb vitézségiért”...?**

– Hívtak, de nem tudtam volna elmenni. Pedig voltam próbaidős újságító Horváth Márton keze alatt...

• **A Szabad Népnél?**

– Igen. Olyanok mellett, mint Fekete Sándor, Diószegi András, Máté Sándor. Hogy miért ragaszkodott volna hozzám Horváth Márton, nem tudom, de amikor négy hét után véglegesíteni akartak, nem maradtam ott. A világ legjobb munkahelye lett volna, nagyon előkelőek voltak, de akit a Szabad Néphez befogtak, azzal úgy bántak, mint a kapcájukkal. Akkoriban jelent meg Illyés Gyulának egy vékonyka kötetecskéje Borsos Miklós tusrajzaival, emlékszem, Diószeginek kellett recenzálnia. Aztán amikor vasárnap hozták a lapot, látom, hogy Diószegi olvassa és elkezd sírni. Kértem tőle, mi bajod lett, erre mutatja az írását, amelyből csak a címe és az aláírása maradt változatlan, a többit a szerkesztő a visszajára fordította. Akkor eldöntöttem, velem ezt nem fogják csinálni, az én becsületkém ezt nem bírná el...

• **Szeged sem lehetett a legkellemebb hely eből a szempontból...**

– Igen, itt is állandóak voltak a lelkiismereti konfliktusok. Ezért is mondtam, hogy a molnár sem panaszkodhat rá, hogy lisztes a ruhája. A konfliktus a szakmával járt együtt, és a konfliktusok vállalását sem akkor nem tartottam, sem ma nem tartom hősiességnak. Én szerkező voltam, a szó legne-mesebb értelmében. Hitttem abban, hogy itt végre tömeg-jólétet lehet elérni. Hogy aki iskolába akar menni, az mehesse, hogy aki éhes, az jóllakhasson, és aki könyvet akar venni, az vehessen. Én ma is hiszek benne, hogy létezhet olyan társadalom,

amelyiknek nincsenek szám-kivetettjei.

• **Sokféle Szegedet látott már... Ez a mostani merre tart?**

– Én hiszem, hogy ez a mindenkiből való kiábrándultság valahogy egy irányba tereli az emberek gondolkodását, hogy találjunk rá arra az útra, amelyen élni és érvényesülni hagyjuk egymást. Nekem mindegy, hogyan nevezik. Remélem, hogy még megérem, amikor mindenki megjuhászodik és belátja, ami most történik, az a magyar társadalom javarészt a nyomorba viszi. Talán ezt a fajta farkasfogú kapitalizmust egy kicsit reszeltfogúbbá kellene tenni. Persze a város nem tud másképp működni, mint a magyar társadalom egésze. Az országos folyamatok úgy bele vannak növe a városba, mint az ág-hely a fába.

• **Hogyan éli meg mindent a kultúra embere?**

– A magyar kultúra jelenleg koldusboton él. Még csak nem is imitálja az életet. Voltaképpen lappangva élünk. Nem jutunk levegőhöz, avagy, ahogyan a szülőfalumban mondták, fél orrlukkal szedjük a levegőt. Ennek a mostani hatalmi irányzatnak egyáltalán nem a kultúra embere kell. A kultúra emberének tartása van, gondolkodik és esetleg ellenáll. Ezt pedig egyik hatalom sem szereti.

• **Úgy hallottam, két új kötetet is dolgozik, a Somogyi-könyvtár történetén, és egy soha nem látott szegedi történeti anekdotagyűjteményen.**

– Igen, az előbbi már kész van, de pénz híján a kiadó nem tudja megjelentetni. Az anekdotagyűjtemény, ha sikerül, tényleg egyedülálló lesz. Amikor erről Szalay polgármester úrral beszéltem, ő is úgy látta, nagy vállalkozás volt kiadni a szegedi történeti monográfiát, de az a fajta tudomány száraz tudomány. Nem a népek való. Az olyanfajta város-történet, amelyiknek nincs és nem is lehet – fűszere. Amit én készülok összeállítani, az a fűszer, a szegedi nép által mesélt anekdoták. Ez mintegy mellékterméke annak, amin életemben dolgoztam, de legalább olyan érdekes.

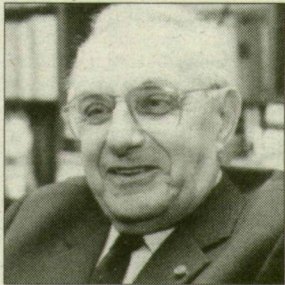
• **Szokott még bejárni a könyvtárba?**

– Persze. Én hazamegyek oda. A könyvtár kilencezer négyzetméteréből most is van három négyzetméterem. Egy kis szobáskám, ahol tovább dolgozhatok.

Panek József

• **A társadalmi-állampolgári kuratórium díjazottja:**

Keszthelyi Béla

„Nem akartam elhinni, hogy én kaptam a díjat.” (Fotó: Nagy László)

„Óriási meglepetéssel fogadtam a hírt, s megmondom őszintén, először nem akartam elhinni, hogy én kaptam a Szegedért Alapítvány társadalmi-állampolgári kuratórium díját. Azt hittem, bolondoznak velem.”

Dr. Keszthelyi Béla megyei szakfőgyógyász így emlékezett vissza az első örömteli percekre. Édesanyám azt mesélte, óriási viharban születtem, s csak remélte, hogy nem hozok vihart a Földre – kezdi élete történetét a hetvenkét esztendő gyógyszerész. Keszthelyi Béla, aki a piaristáknál végzte el a gimnáziumot, s mint mondta: a család mellett a tanárai nevelték. „Megtantattak arra, hogy ha semmit sem tartok be az erkölcsi törvények közül, olyat sosem tegyek mással, amit nem szeretném, ha velem csinálnának.” A gimnázium után Budapestre került a Ludovika Akadémiára. Az alakulatuk 1945 elején ment ki Németországba. Béla bácsi itt került angol fogságba, ahonnan 1946 decemberében szabadult. A következő évben beiratkozott a szegedi tudományegyetem gyógyszerész szakára. „Én úgynevezett feltételes hallgató voltam, mivel csak a második félévre iratkoztam be. Az ötéves egyetemet egyébként három és fél esztendő alatt végeztem el úgy, hogy közben dolgoztam.” Az egyetem után Mórakalmoson, Algyőn és Szegeden dolgozott. 1956 januárjában neveztek ki a megyei gyógyszerellenőrzési laboratórium igazgatójának, majd 1980-ban megyei szakfőgyógyászerésznek. „Az elsőkközött vezettük be az országban a gyógyszerek műszeres és mikrobiológiai ellenőrzését.” Keszthelyi Béla 1994 óta a népek egymás közötti békés együttélését szorgalmazó és karitatív tevékenységet folytató Pro Concordia Populorum nemzetközi lovagrend dél-magyarországi prefektusa. „A lovagrend nem más, mint egy régi középkori játék. A különbség csak az, hogy mi a szeretet fegyverével harcolunk.” A prefektusság mellett Béla bácsi tölti be a Szegedi Operabarátok Egyesületének titkári posztját is. Keszthelyi Béla – aki mindig arra törekedett s törekszik ma is, hogy emberrebb ember és magyarabb magyar legyen. Mint mondta: a konfliktusokat mindig békésen szeretne elintézni.